

ПОРЕДИЦА

ПОЕТИ
РОМАН-
ТИЦИ

ФРИДРИХ

НИЦШЕ

СТИХОТВОРЕНИЯ

&

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Friedrich Nietzsche

Gedichte

Stuttgart: Kröner 1990

© Фридрих Ницше, автор

© Христо Маринов, съставител и преводач

© Издателско ателие А⁶

ФРИДРИХ
НИЦШЕ

СТИХОТВОРЕНИЯ
&
ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Превод от немски:
Христо Маринов

Аб
Издателско
Ателие
София, 2016

СЪДЪРЖАНИЕ

СТИХОТВОРЕНИЯ 7

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ 65

ВЕНЕЦИЯ 109

Фридрих Ницше – живот в дати 110

СТИХОТВОРЕНИЯ

СТИХОТВОРЕНИЯ

НОСТАЛГИЯ

Над нива проехтява
камбанен звън. Аз знам,
туй само означава,
че в тоя свят голям

човек не знае свята
родина, ни покой:
избягал от земята,
пак там се връща той.

Камбана като бие,
припомням си, че път
вървим спокойно ние
към вечен роден кът.

Щастлив е, който не е
погълнат от пръста
и родни песни пее
във плен на радостта.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ОТЧАЯНИЕ

Звучи камбана отдалече,
нощта сподавено шуми.
Не знам що да направя вече,
тъга сърцето ми ломи.

Лети мигът измамно тихо,
светът звучи далеч от мен.
Не знам що искам, тъй е лихо
в духа ми, от скръбта сломен.

Луната бледна в нощ такава
покрита е с мъртвешки креп.
Не зная аз какво да правя,
не чувам вятъра свиреп.

Почивка нямам, в късна доба
безмълвен странствам към брега,
към вихри, бури и към гроба.
В сърцето ми тежи тъга.

СТИХОТВОРЕНИЯ

ЗАГУБИЛ

За благороден дух светът е малък.
С криле на вдъхновение се вдига той
високо над нищожния живот, лети
към по-добри, блажени висини, където
звезди до него покрай слънцето кръжат,
и вижда във всемира да царува
Безкрайния и Всеразбиращ.
Ала едничко чувство е това, което
възпира буйния сърдечен порив
и го изпълва със любов, с наслада –
прекрасна обич към родината!
Щастлив е, който във житейска буря
познава дом, където да отдъхне
и златен спомен се събужда в него,
и майска радост нежно го обгръща.
Там мир царува и блаженство има
и всеки чувства близостта на Бога.
Младежки сън, изпълнен със надежда,
отново се промъква към сърцето:
пак майски пъпки на живота се зараждат
със теменужен аромат и с песента на славей,
с ликуване на чучулиги, със зелената надежда.
Ала родината, в която си роден
и на житейска радост си се наслаждавал,
си я загубил!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ПИСМО ДО ПРИЯТЕЛЯ

Приятелю, защо тъй дълго не си писал?
В очакване броя аз дни и часове.
Каква утеха е писмото от приятел,
като поток кристално чист за жаден странник.
За състоянието ти вестта е скъпа:
веднъж аз също по подобен път се скитах,
на радост и на мъка с теб се наслаждавах,
в приятелския кръг скръбта не беше тежка.
Да, зная, школските години са нелеки
и бreme, труд, усилия са страшни.
Душата иска от препъващи окови
да се избави, в самота сърцето да избяга;
но облекчава този гнет приятелството,
което е за нас разтуха сладка, вярна.
Приятелите нищо не укриват,
споделят всичко във беседа близка.
Далеч ли е единият, тогава любовта
прелита през далечини просторни,
писмо самотния приятел приближава.
Приятелю, отново скоро ще се видим
и на беседа скъпа ще се насладим.
Но къса ще е радостта! Че аз потеглям пак,

СТИХОТВОРЕНИЯ

но не към смърчовата мрачна планина,
а към родината! За сетен път
аз поздравявам най-любимите места.
Но разстоянието не руши съюза на душите,
et manet ad finem longa tenaxque fides!

СПОМЕН

Потрепват устни и очи искрят,
издига се тих образ укорител –
звезда на моята света обител –
от глъбините нощни в мойта гръд,
блести победно – устните се свиват
по-плътно – и сълзите се изливат.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

МЛАДАТА РИБАРКА

В небето взор копнежно
отправлям в утринта;
как прелестно и нежно
денят трепти в листа.

Мъгла безспир приижда,
зора блести сега –
ах, никой тук не вижда,
че мъчи ме тъга.

Морето хладно, тихо
се движи без покой;
потръпвам тежко, лихо
и стискам взора свой:

в мъгла не ще се вира,
зора блести сега –
ах, никой не разбира
как мъчи ме тъга.

Лети си птица, ето,
и с радост пее тя.
Към бляна на сърцето
не можех да летя.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Мъглата е зловеща,
зора блести сега –
ах, никой не усеща
как мъчи ме тъга.

И вирам се, ридая,
но няма кораб скъп;
така сама в безкрая,
сломена съм от скръб.

Мъгла безспир приижда,
зората пък блести –
той само знае, вижда
защо ме скръб гнети.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

НА МЕЛАНХОЛИЯТА

О, меланхолийо, прости на мене,
че остря аз перо да славя теб,
че не седя, с глава върху колéне,
на пън като отшелник с вид нелеп.

Така ме виждаш често ти с отрада
под утринния пек тук, в този дол;
неспирно с нова жажда лешоядът
вреци за леш, увиснала на кол.

Сгреши ти, дива птицо, че смутено
на пъна като мумия седях!
Не забеляза взора ми, блажено
блестящ навред със гордост и без страх.

И щом до теб не стигна той в небето,
далеч от облачните висоти,
дълбоко спусна се на битието
във бездната си – ярко там блести.

Тъй в младостта си седах в пущинака,
на варварин подобен, изкривен,
за тебе мислещ и потънал в мрака,
като разкайващ се, усамотен.

СТИХОТВОРЕНИЯ

И в лешояда радостно се вирах,
и тътен падащи лавини в миг.
Говореше ми истини, разбирах,
но с ужасяващ, сериозен лик.

Богиньо на природните стихии,
към мен се приближаваш със копнеж;
следи на лешояд ми сочиш ти и
лавинен дъх, за да ме отречеш.

Вред – смъртно чувство: жажда непозната
за нов живот, изпълнена с тъга!
Примамливо бленува на скалата
за пеперуди цветето сега.

Туй всичко съм – а то ме ужасява! –
самотно цвете, вихър, лешояд,
поток и пеперуда... За прослава
на тебе, зла богиньо, в тоя свят

пропъшквам стихове и с болка пея,
на колене стоя, не знаещ мир,
че непоколебимо аз копнея
все за живот, живот, живот безспир.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Не ме кори, че гиздя те изящно,
сурово божество, със стихове.
Щом в някого се взираш, става страшно,
докоснеш ли го, страх ще го скове.

И в трепет песен подир песен пее
сърцето ми и стихове мълви:
искри перото и мастило лее –
да повелявам тук ме остави!

СТИХОТВОРЕНИЯ

СТРАННИКЪТ

Върви си странник през нощта,
преброжда той
и долина, и висота,
изпълнен с мощ.
Прекрасна нощ,
напред той крачи без покой,
не знае вече пътя свой.

И птица във нощта запява.
„Ах, птицо, що направи?
Защо възпираш моя път,
със сладост пълниш мойта гръд,
та трябва тук да спра,
да слушам аз...
Защо ме мамаш с дивен глас?“
Отвърща птицата добра:
„Теб, страннико, не мамя с глас
и дивен звук!
Жена от висините аз
примамвам тук.
Нощта е тежка, щом си сам,
но що те туй засяга? Знаем,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

да скиташ трябва ти безбройни дни!
Защо стоиш?
Защо те песента плени
и тъй тъжиш?“

Добрата птица тъй си рече:
„Защо плени го мойта песен
и още тук стои унесен?...
Ах, бедни странстващи човече!“

СТИХОТВОРЕНИЯ

СТРАННИКЪТ

втори вариант

Върви си странник през нощта,
преброжда той
и долина, и висота,
изпълнен с мощ.
Прекрасна нощ,
напред той крачи без покой,
не знае вече пътя свой.

И птица във нощта запява.
„Ах, птицо, що направи?
Защо възпираш моя път,
със сладост пълниш мойта гръд,
та трябва тук да спра,
да мисля аз унесен
що значи тази чудна песен?“
Отвърща птицата добра:
„Не, страннико, не, песента
за теб не е приятелски привет!
Аз пея, че прекрасна е нощта...
Но трябва ти да продължиш напред
по пътя си самотен и нелесен,
да разбереш не можеш мойта песен.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Върви си и когато си далече,
отново ще запея аз
с най-дивен глас.
Прощавай, бедни странстващи човече!“

КЪМ НОВИ МОРЕТА

С жарък порив курс желан
с моя кораб съм поел.
В мамещия океан
нося се без крайна цел.

Всичко ново е, блести,
спят и време, и простор,
но, безкрайност властна, ти
ме следиш със зорък взор.

СТИХОТВОРЕНИЯ

ЕСЕНТА

Това е есента,
която изнурява твоето сърце!
Лети! Лети!
Към планината се промъква слънцето,
издига се, издига,
при всяка стъпка отпочива.

Светът посърна!
Върху опънати влакна
просвирва вятър песента си.
Надеждата отлитна,
по нея той тъжи.

Това е есента,
която изнурява твоето сърце!
Лети! Лети!
Дървесен плод,
трепериш, падаш?
Каква ли тайна ти разкри ношта,
та леден ужас
покрива пурпурните ти страни?
Мълчиш, не отговаряш?

Но кой говори още?

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Това е есента,
която изнурява твоето сърце!
Лети! Лети!
„Не съм красиво –
говори звездно цвете, –
но хора аз обичам
и хора утешавам.
Цветята трябва да погледнат,
към мене да се наведат
и, ах, да ме откъснат.
В очите им тогава
ще блесне спомен
за нещо по-красиво,
от мене по-красиво.
Съзирам го, съзирам
и тъй умирам!“

Това е есента,
която изнурява твоето сърце!
Лети! Лети!

СТИХОТВОРЕНИЯ

ПЪРВО СБОГУВАНЕ

Звезди печално скитат
високо в късен час,
а вихри кобно питат
защо тъй тих съм аз.

Във стаята ми свети
луната пак сега;
лъчи, успокоете
дълбоката тъга.

Да сдържам ли сълзите,
да гледам ли през смях,
че има във очите
и присмех, но и страх.

Ръцете нещо дирят,
далеч от сладък мир,
а мислите се ширят
като море безспир.

Камбани в късна доба
да бият чух с печал.
Туй значи: някой гроба
е вече изкопал.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Годината погребват,
а друга идва с ден.
Сърцето ми погребват,
забравили за мен.

НАЙ-САМОТНИЯТ

фрагмент

Денят на дните тъй се умори
и бликват ручей копнежни
на новата разтуха. И небето,
разстелено във златна мрежа,
на морния тъй казва: „Отдъхни!“ –
Защо, душа най-мрачна, не почиваш,
какво към бягство те подтиква?...
Що чакаш тук?

СТИХОТВОРЕНИЯ

НА ГЛЕТЧЕРА

Когато по обяд
по планината лятото се вдига,
момчето с уморени пламнали очи
говори, но да *видим*
какво говори то.
Задъхва се то като болен,
горящ в температура.
Елата, изворът и глетчерът му отговарят,
но отговора да *погледнем*,
защото от скалата скача
като за поздрав бързият поток,
копнеещо трепти.
Елата гледа тъмно, тъжно;
сред мъртвите скали и снегове
внезапно просветлява.
Такова просветляване съм виждал.

И на мъжа във мъртвите очи
проблясва светлина отново,
когато с мъка го държи
детето му и го целува:
избликва пламък пак,
горящи, мъртвите очи говорят:

ФРИДРИХ НИЦШЕ

„Дете! Дете, ти знаеш,
че те обичам!“ –
Горящи казват всички – глетчер,
поток, ела: „Обичаме те ние!
Дете, ти знаеш, ах, обичаме те ние!“
И то,
момчето с уморени пламнали очи,
във мъка ги целува
и става все по-жарко,
не иска да си тръгва.
Издихва думите като воал
от своята уста,
ужасните слова:
„Сбогуване е моят поздрав,
пристигането ми – раздяла,
умирам в младост.“

Покой се стеле,
не пее птица.
Като блещукане потръпва
във ужас планината.
Наоколо се мисли
и се мълчи...

СТИХОТВОРЕНИЯ

По обед бе, когато
по планината лятото се вдигна,
когато беше тук
момчето с уморени пламнали очи.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

КЪМ БОГА НЕПОЗНАТ

Преди напред да свърна взора,
към Тебе вечно устремен,
ръцете си, усамотен,
нагоре вдигам пак в простора –

към Теб, комуто във душата
свещен олтар сградил съм аз,
на Твоя глас
да чувам винаги словата.

Дълбоко вписаното слово
пламти: към Бога непознат.
Аз Негов съм, дори и в свят
престъпен, зъл да съм отново;

аз Негов съм, макар въввлечен
в борби, за бягство да мечтая,
и тъй до края
да служа Нему съм обречен.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Аз искам да Те опозная,
неразгадан, преобразил
живота ми и дом открил
в глъбта ми; сродник мой, желая
да Те позная, да Ти служа!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

СЛЕД ЕДНА НОЩНА БУРЯ

Днес като мъгла, богиньо мрачна,
тегнеш над прозореца ми ти;
блед сняг вее – гледка тъй невзрачна! –
страшно пълният поток ехти.

Ах! Във гръм, в отровновлажна пара
на напитка смъртна, в кобен звук,
с мълнии зловещи в надпревара,
ти, магьоснице, реवेशе тук!

Долетя до моя слух в простора
скръбният ти виещ глас среднощ,
зърнах блясъка ти чист на зора,
ударите смели с бурна мощ.

Към леглото ми пристъпи странна
с бляскаво оръжие и в бяс
по стъкло удари със стомана,
сетне рече: „Чуй какво съм аз!

СТИХОТВОРЕНИЯ

Аз съм амазонка, силна, вечна,
крехка, женствена не съм била,
воин съм с омраза, безчовечна,
победителка, тигрица зла!

Дето стъпя – мъртъвци след мене,
взорът ми е огън и злини,
а умът – отрова! На колéне!
Червей, гний! Ти, блуден плам, гасни!“

ФРИДРИХ НИЦШЕ

САМОТЕН

Със силен кобен грак
в града връхлитат бързо врани. Щом
отново падне сняг,
щастлив ще бъде който има дом.

Стоиш тук вкочанен,
назад се вираш. Но защо в мечта
така изпаднал в плен,
от зимата избяга ти в света?

Пустиня е светът
и в нея всичко мре. Щом най-подир
изгубиш своя път,
навеки се прости с покой и мир.

Стоиш тук блед сега,
орисан си да скиташ в зимен час.
Възправен над снега
си като дим към небеса от мраз.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Ти, птицо, полети,
носи пустинния си грак навред.
А мъката си ти,
безумецо, прикрий под присмех, лед.

Със силен кобен грак
в града връхлитат бързо врани. Щом
отново падне сняг,
щастлив ще бъде който има дом.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ПЕСНИ

1.

Море е моето сърце –
в самотните му дълбини
сияе твоето лице
и вдигат се безспир вълни.

Дали е нощ, дали е ден –
не знам. Усмива ми се, мил,
ликът ти, в слънце озарен –
честит тъй нивга не съм бил.

2.

Това е вятър в полунощ,
той, тих, в прозореца ми вее;
дъжд краткотраен, който с мощ
над стаичката ми се лее.

В сърцето ми проблясва зрак –
на радостта ми съм това е.
От взора ти туй лъх е благ,
той в моето сърце блуждае.

СТИХОТВОРЕНИЯ

3.

Във небето моят взор
мълния в миг забелязва
нощния простор
с блясъка си да прорязва.

Лумват в плам на смърчове стеблата
на хълма уханен, див,
а над него над гората
се понася пушек сив.

Над небесния светлик далеко
дъжд се лее тъжно, страшно, леко...

Съзирам спомен вечен
във погледа ти насълзен,
болезнен и сърдечен,
прогонил скръб от теб и мен;

пак радост отлетяла и загубен миг
надават вик.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

4.

Аз мисля в тихи часове,
що пълни ме със страх копнежно,
щом сладък сън ме призове
невидимо и безнадежно.

Не знам какво сънувам аз,
душа що още ще открие;
но щом честит съм в тоя час,
сърцето ми копнежно бие.

СТИХОТВОРЕНИЯ

ЗАВРЪЩАНЕ В РОДИНАТА

пет стихотворения

1.

Връщам се отново,
странник уморен;
пее ми родина
нощен мил рефрен.

Ти, сърце тъй твърдо,
вечно без покой,
спускай се надолу
и открий мир свой.

Ти, ръка, филиз див,
обгърни със жар
на родина скъпа
святая олтар.

Взор невдълбочен, ти
странно си дете,
виж, магично всичко
ще се заплете.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Взор, сърце, ръка
върху дъхав мъх
тихо си отдъхват
в златен ноцен лъх.

2.

Аз не знам, цъфти ли
на наслади час,
нежно пее спомен
песен с чуден глас.

Свърши ли, не зная,
час на скръб и страх,
надалече, леко
нося се със смях.

Златно скъпо слънце,
на море жарта,
обгори до пепел
радостта, скръбта.

В този миг животът
гасне ли, не знам,
тъмна нощ се лее
с наплив тъй голям.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Под светлика лунен,
сред руини, смет,
тя очи затваря,
пада мрак навред.

Гасне ли, не зная,
слепият ми взор,
смъртен полъх чудно
носи се в простор.

3.

Облаци, платна,
бели в нощен зной,
над вълни се вейте
бурно, без покой!

Взорът ми съзира
светлия ви лик –
вечен извор, който,
нов, избликва в миг.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

На утроба чудна
сълзи, дар нелек,
младостта ви тъжно
храни ме во век.

Вкопчвам се тогава
в дрехата ти в страх,
по сълза сърцето
твое разпознах.

Лудо аз се втурвам
във омразен свят,
тръпна, щом очите
твои в мен се взрат.

Облаци, платна,
лодката без шум
дръжете по небесен
страннически друм!

СТИХОТВОРЕНИЯ

4.

Спрях на дива местност,
уморен от път,
дето карамфилът,
розата цъфтят.

Ти над хълм виши се,
тих камбанен звук,
но монах ли бие
днес камбана тук?

Взира се копнежно
в странник уморен
и в нощта сияе
той, светец блажен.

Нощ ухае благо
в дивни красоти,
покрай мен високо
образ див лети.

Долу на скалата,
местен жител, аз
спомена камбанен
слушах час по час.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Странник ли, монах ли,
друго не узнах,
бе над хълм луната,
аз под зрака бях.

5.

Лунен зрак и облак,
нощна пустота,
колко сте далеко
на сърце места!

Никой с друг не ходи,
сам ходи! Тъга,
щастие отлитат
от сърце сега.

Месец, час, година
гледат ме отвред,
бродят покрай мене,
мъж ужасно клет.

И звездите с милост
в мрак и зрак летят,
трепкат им очите –
любовта вестят.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Сладък вечен спомен,
извор (как блести!) –
прелестна родина, –
светло бликай ти!

Ти от дълбините
лей се пред лице:
счупена корона,
пръснато сърце!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

НА ЮГ

На клон умора в утрин ранна
овесих и я залюлях.
В гнездо на птицата покана
приех за отдих да остана.
Къде съм? Тъй просторно! Ах!

Морето спящо се белее
и пурпурно платно блести.
Смокини, кула, кей се смее –
идилия – и стадо блее!
Невинен юг, вземи ме ти!

Безспир да крачиш по земята –
ще срещнеш всякакви злини.
Със вятър, с птици в небесата
политнах с радост непозната.
На юг се носих над вълни.

Разумност? Ха, каква досада! –
Така достигаш само цел!
Научих в полета наслада,
усетих порив и отрада
за нов живот и станах смел...

СТИХОТВОРЕНИЯ

Добре – да мислиш сам унесен,
но лошо е да пееш сам.
О, пойни птички, стих чудесен
послушайте от тази песен –
край мен седнете в кръг голям.

Притворни, леконравни, млади,
разпалили днес за наслади
у мен отново любовта,
на север любех аз едничка
ужасно възрастна женичка
и *Истина* се казва тя...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

НАБОЖНАТА БЕПА

Ще бъда аз благочестива,
дордето в красота блестя.
Щом е жената тъй красива,
от Бог обичана е тя.

Той би простил и на монаха,
изтръпващ от копнежи цял,
че без свенливост и уплаха
да бъде с мен е пожелал.

Не старец със лице невзрачно,
а млад, изпълнен с жарка страст,
дори да гледа малко мрачно,
на ревност и копнеж под власт.

Не любя никак стари хора,
а той пък – старите жени.
Как мъдро Господ от простора
за нас се грижи всички дни.

СТИХОТВОРЕНИЯ

На Църквата със вяра нова
докрай отдадох се почти.
Да ми прости е тя готова,
та кой не ще ме опрости?

Прошепвам нещо аз към Бога,
покланям се със лекота
и с нови грехове ще мога
предишните да опростя.

Хвала на Бога във небето,
обичаш хубава жена,
сам слабостта си на сърцето
простил би, не видял вина.

Ще бъда аз благочестива,
щом хубава съм като зрак,
а щом ме погне старост сива,
ще встъпя с Дявола във брак.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ТАЙНСТВЕНАТА ЛОДКА

Снощи – всички бяха в сън –
със въздишки в мрачината
вятърът премина вън;
мир аз нямах с опията,
буден зле от странен звън:
съвест, мъчеца душата.

Бързо аз се озовах
на брега в далечината,
в зрака лунен там съзрях
мъж и лодка на земята –
пред овчар с овца се спрях, –
лодка, сънна, непозната.

Час, а може би и два,
или месец? Но пропадна
чувството подир това
в монотонност безотрадна;
паст разтвори се едва...
и дойде забрава хладна.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Утро. Долу в черен мрак
лодката лежи, почива...
Що се случи – викат, – как?
Кръв ли, що ли се пролива? –
Казвам: Нищо! Спахме пак! –
Всички: Тъй добре е, бива!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

НА МИСТРАЛА

танцова песен

Мистрал, облачен гонител,
принц в небесната обител,
на възторзи господар,
как те любя! Ореста ни
не е ли една, събрани
в лоно като първи дар?

Срещу тебе аз танцувам
в планината и лудувам,
както свириш ти безспир
без весла и кораб – брата
пръв си ти на свободата –
в блесналата морска шир.

Чувам подир сън зова ти,
спускам се по стръмен скат и
в океана бурен твой.
Слава! Идваш тука вече
ти победно отдалече
като празничен порой.

СТИХОТВОРЕНИЯ

Колесницата богата
галопира в небесата.
И смутен, видях те как
със камшика гърбовете
ти удари на конете
от лудувания впряг.

С колесницата стремглаво
спусна се надолу право.
Зърнах как, като стрела,
впрягът бясно се катурва
в утринта по всяка урва,
като златен лъч в дола.

Скачаш ти върху вълните,
гърбовете и лъжите!
Нов танц сътворяваш, знам!
Да танцуваме със чувство,
волно е това изкуство,
а науката ни – плам!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Цвят от чудната дъбрава
скъсайте за наша слава,
за венец пък – две листа!
Да подемем упоени
танц сред блудни и почтени,
между бога и света!

Който с вятър не танцува
и на болести робува,
волен или старец-хром,
разни глупави младоци,
добродетелни гъсоци –
вън от райския ни дом!

Нека вдигнем всички волни
пепел в носовете болни,
да подплашим сган и плах!
Пращайте със силен тласък
във гърдите сухи пясък,
а в очите – облак прах!

СТИХОТВОРЕНИЯ

Осквернител на небето
да прогоним, след което
да блести красив чертог!
Дух най-волен, да бушувам
с тебе аз и да щурмувам
щастieto навъзбог!

Споменът да е нетленен,
ти венеца скъпоценен
хвърляй, хвърляй горе пак
надалеч във висините
и победно на звездите
окачи го горе чак!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

НА ДРУЖБАТА

Богиньо дружба,
чуй благосклонно песента,
за дружбата подета!

Където и да хвърли взор приятел,
изпълнен с щастие на свята дружба,
към нас ти отзивчиво идваш,
в очите ясна утрин,
залог за вечна младост.

Привет, о, дружба!
На висшата надежда
сияеща зора!
Ах, тъй безкрайни
изглеждаха ми път и нощ,
животът мой –
безцелен и омразен!

Живот два пъти пожелах:
сега в очите ти се вирам,
в победния им блясък,
възлюбена богиньо!

СТИХОТВОРЕНИЯ

Привет, о, дружба!
Залог на участта ми,
началото на бъдеща победа!
Съдбата може да ми готви
зло, болка и вражда горчива.
Но твърд съм, страх не зная –
животът ми победно грее,
гори нощта му безконечно
под твойто слънце!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

СРЕД ВРАГОВЕ

по една циганска поговорка

Там бесилка, тук окови
и палач червенобрад.
Сган и погледи отровни –
нищо ново в моя свят.
Всичко знам от друми разни.
Викам с присмех в този час:
„Бесиш ме с надежди празни!
Да умра? Не мога аз!“

Да извиквам съм роден
аз у всички завистта.
Страдам, страдам повален,
вас пък гълта ви смъртта!
В походите смъртни разни
бил съм дух, дим, зрак и страст.
„Бесиш ме с надежди празни!
Да умра? Не мога аз!“

СТИХОТВОРЕНИЯ

ПЕСЕН НА ОПИЯНЕНИЕТО

Внимавай, о, човече!
Среднощ дълбока що изрече?
„Аз дълго спах в несвят.
– Дълбок е, тъй дълбок светът –
ме сепна чужди глас, –
не знае гълбините му денят.
Скръб тежка го гнети,
но радостта е над скръбта
и казва: полети!
И вечност иска радостта,
дълбока вечност иска тя!“

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ОТ ВИСОКИ ПЛАНИНИ

О, пладне на живот! На празник час!
Градина лятна!
Да дириш, чакаш – радост благодатна!
Ден, нощ са тук. Приятели, тук вас
очаквам. Но къде сте? – викам аз.

Не гизди ли се този глетчер сив
за вас със рози?
Поток ви търси в страст, копнеж; с възторзи
в небе напират облак, вятър див,
за да ви видят в мига променлив.

За вас притогвих маса най-напред.
Обител звездна
кой вижда, надалеч от сива бездна?
Домът ми – кой е тук сред студ и лед?
И кой опитвал е от моя мед?...

– Приятели, тук сте? Не съм туй – ах! –
що пожелахте.
Дивите се – че с радост яд таяхте.
Не съм туй? Крак, ръка менят се в прах?
За вас не съм това, което бях?

СТИХОТВОРЕНИЯ

Друг станал съм? На себе си съм бил
аз чужд, във боя
боец съм, изковал си гибел своя?
На своята мощ съм се възпротивил?
В победата си себе си сразил?

Където вятър вие, търся в страст?
И ледни зони,
пустини обитавам? Бог, закони,
човек, молитвите презрял съм аз?
По глетчер бродя – призрак в тъмна власт?

Приятели, тъй бледи от любов
и страх, вървете!
Не ще живеете – не се сърдете! –
тук вие сред скали и студ суров –
издържат тук коза, призван за лов!

Ловец лош станах! – Яки на лъкът
са тетивата!
Опъна ги най-мощен на земята.
Стрелата страшна е, а зъл – върхът,
и за доброто ваше: прав ви път!...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Обръщат се? – Ах, мамиш пак, сърце,
и блян лелееш:
вратите да разтворят пак копнееш
приятели! А старите ръце?...
Бе младо – днес с по-младо си лице!

И свързва ни на вярата капан –
кой вижда знака,
от обич вписан? Различавам в мрака
на пергамента – него, в страх скован,
не пипва пръст – един помръкнал блян.

Приятелите? Не! Те са едва
блед призрак тука:
той нощем по сърце, прозорец чука,
в мен гледа, пита: „Бяхме, да, това?“
– Прекрасни бяха сухите слова.

О, зле разбран копнеж по младостта!
Видях те, младост,
за сродник мой помислих те със радост!
Но остаря – отблъскваща е тя.
Далеч е сродникът ми от смъртта!

СТИХОТВОРЕНИЯ

О, пладне на живот! На празник час!
Градина лятна!
Да дириш, чакаш – радост благодатна!
Ден, нощ са тук. Приятели, тук вас
очаквам. Но къде сте? – викам аз.

Привърши песента – копнеещ вик
замря далече:
магия... и дойде приятел вече,
на пладнето приятелят велик.
По пладне двама станахме за миг...

На празник! Сигурни в триумф – зора
блести в душата:
тук Заратустра е – и смях Земята
заля, завеса черна се раздра,
днес празник е на зрак и мрак, игра...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

КРАЙНА РИМА

Смях е мъдрото изкуство:
сутрин то се прави с чувство.
Днес направих ли го пак?
От сърце ли бе искрата?
Не възторгва се главата,
не гори в сърцето зрак.

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

1884 – 1888

*Това са песните на Заратустра,
които той си ня,
за да понесе последната си самота.*

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

ГЛУМЕЦ! ПОЕТ!

Във въздух прояснен, когато
утехата роса,
незримо и безшумно,
се рони по земята вече
– че като всеки нежен утешител
с обувки леки тя е, –
сърце горещо, спомняш ли си, спомняш ли си ти
как някога жадува
за росни капки и небесни сълзи,
жадува знойно, уморено,
понеже те следеше с погледи злосторни
заязващото слънце
през черните дървета, по пътеки пожълтели,
с блестящи жарки погледи, злорадо.

„Жених на *Истина*, ти? – тъй се подиграха. – Не.
Поет си само!
Едно животно, хищно, дебнещо, лукаво,
което лъже,
съзнателно и самоволно лъже,
за плячка жадно,
зад пъстра маска,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

самò то маска,
самò то плячка,
това – Жених на Истина?...
Глумец си само! И поет!
Омайни думи само
зад пъстра маска на глумец изричаш,
по мостове словестни на лъжите бродиш,
върху дъгите на лъжи,
посред лъжливи небеса
промъкваш се, блуждаеш –
Глумец си *само!* И поет!...

Това – Жених на Истина?...

Не тиха, твърда статуя,
студена, гладка,
не стълб на Бога,
не страж на Бога,
пред храм изправен:
не! Враг на всяка статуя на добродетел,
във всяка пустош като в храм живееш,
разпуснат като котка,
през всякакви прозорци скачаш
при всяка сгода в миг,

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

във всеки девствен лес тършуваш,
така че в девствени гори
сред пъстри хищни зверове си бродил
греховно здрав, красив, променлив,
със сладострастни устни,
блажен във присмех, пъкленост и кръвожадност
си похищавал, дебнел, *мамел...*
Или като орелът, който дълго
и твърдо в бездната се вира,
във *свойта* бездна...
– о, как надолу,
надолу той се вие,
към по-дълбоки дълбини!

Тогава,
внезапно,
като стрела,
върху овце налита,
горен от глад,
овце жадуващ,
сърдит на овчите души,
презиращ всичко, гледащо смирено
и овче, с вакла вълна,
глупашко, благодушно...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Така
пантерови, орлови
са поетичните копнежи
и *твоите*, прикрити зад хиляда маски,
глумец! Поет!...

Ти, който виждаш във човека
овца и *бог* –
в човека бога да *разкъсаш*,
а също и овцата,
и като ги разкъсваш, *да се смееш*...

Това, това е твоето блаженство,
блаженство на пантера и орел,
блаженство на поет и на глумец!“...

Във въздух прояснен,
щом вече сърпът на луната,
зелен сред пурпурни зари,
със завист се промъква
– враждебно към деня,
при всяка стъпка тайно
прерязва розите, додето
потънат бледи в мрака:

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

аз паднах нявга
от лудостта на истината моя,
от моите копнежи дневни,
тъй морен от деня, от светлината болен,
– надолу паднах, в нощ и сянка,
от истина една
жигосан, жаден:
– сърце горещо,
спомняш ли си, спомняш ли си още
как някога жадува? –
*Че трябваше да ме прокудят
от всяка истина!*
Глумец! Поет!

МЕЖДУ ДЪЩЕРИТЕ НА ПУСТИНЯТА

1

„Не си отивай! – рече тогава Странникът, който се наричаше Сянката на Заратустра. – Остани при нас – че иначе може пак да ни споходи старото тягостно униние.

Вече ни даде този стар Магьосник най-лошото от себе си като най-добро, но ето, благочестивият добър папа, със сълзи на очи, отново отплава по морето на своята мъка.

Тези царе тук могат да се преструват пред нас на велики, на това днес те се научиха най-добре! Ала да нямаха свидетели, обзалагам се, и у тях щеше да започне отново злата игра,

– злата игра на скитащи облаци, на влажна печал, на забулено небе, на откраднати слънца, на виещи есенни ветрове,

– злата игра на нашите вопли и писъци за помощ: Остани при нас, Заратустра! Тук има много скрита неволя, която иска да говори, много здрач, много облаци, много задушен въздух!

Ти ни нахрани със силна мъжка храна и велика мъдрост – не позволявай при десерта да ни обсебят отново мекушави женски духове!

Ти единствен правиш въздуха около себе си здрав и чист! Открил ли съм по земята тъй хубав въздух, както при теб, в твоята пещера?

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Доста земи видях, носът ми се научи да изследва
и преценява какъв ли не въздух, но при теб ноздрите
ми вкусват най-голямата наслада!

Освен, освен – о, прости ми един стар спомен!
Прости ми една стара следвечерна песен, която някога
съчиних между дъщерите на пустинята.

При тях именно имаше подобен ведър, светъл
източен въздух; там бях най-далеч от облачната, влаж-
на, унила, стара Европа!

Тогава любех аз такива източни девойки и други
сини небесни царства, на които не висят нито облаци,
нито мисли.

Вие не вярвате как послушно те седяха, когато
не танцуваха, углъбени, но без мисли, като малки
тайни, като украсени гатанки, като десертни орехи
– пъстри и чужди наистина! Но без облаци: гатанки,
които лесно се разгадават – за такива девойки съчиних
тогава един следвечерен псалом.“

Тъй рече Странникът, който се наричаше Сян-
ката на Заратустра, и преди някой да му отвърне, той
беше вече хванал арфата на стария Магьосник, кръс-
тоса нозе, огледа се спокойно и мъдро, с ноздрите си
пое бавно и въпросително въздух, като някой, който
опитва нов чуждоземен въздух. Подир което започна
да пее с някакъв своеобразен вой.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

*Пустинята расте: тежко на този,
който в себе си таи пустини...*

2

Ха!
Тържествено!
Достойно начинание!
Тържествено по африкански!
За лъв достойно
или пък за морално кряскаща маймуна...
– но не за вас,
приятелки прекрасни мои,
в нозете на които
за първи път
честит е европеец да приседне
под палмите. Селá!

Наистина чудесно!
Седя си тук сега,
наблизо до пустинята,
все пак далеч от нея,

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

във нищо неопустошен,
погълнат цял
от малкия оазис:
раззина той с прозявка
тъй прелестна уста,
от всичките най-благовонна,
попаднах вътре,
надолу, а оттам – при вас,
божествени приятелки! Селá!

Хвала на онзи кит,
той госта си остави жив! –
Разбирате, нали,
научния ми намек?...
Хвала на неговия ширен
търбух, понеже
бе той търбух-оазис, дивен,
подобен тук на този; но не вярвам,
защото идвам от Европа –
от всичките повехнали съпруги
е най-недоверчива тя.
Да я пожали Бог!
Амин!
Седя си тук сега,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

в най-малкия оазис,
подобен на фурма,
кафява, сладка, златнокожа,
жадувам кръгли устни на девойка,
но повече за зъбки на девойка,
студени, снежнобели, дръзки.
Сърцето на фурмите знойни
за тях жадува все. Селá!
Тук като плодовете южни
седа си, наобиколен от малки бръмбари,
танцуващи, игриви,
на тях подобни, но по-малки,
по-глупави, порочни,
желания, прищевки
обсаждат ме – и вие,
предчувстващи и неми,
девойки-котки,
Дуду и Зулейка
– превърнат в *сфинкс*,
в едничко слово
натъпквам много чувства
(Да ми прощава Бог
греха словесен!...)
– седа си тук, най-ведър въздух вдъхвам,

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

същински райски въздух,
лек, светъл, изтъкан от златни нишки,
тъй хубав въздух,
избликващ от луната.

Дали случайно
или от волността на светлината, както
разказват старите поети!

Но аз, неверникът, отново се съмнявам,
понеже идвам

чак от Европа –
от всичките повехнали съпруги
е най-недоверчива тя.

Да я пожали Бог!

Амин!

Опит от най-прекрасен въздух,
с издути ноздри като чаши,
без спомени, без бъднина
седа си тук,
приятелки най-дивни,
към палмата се вирам,
как тя, като танцьорка,
се вие и се гъне и в бедра се люшка
– и гледаш ли я дълго, сам ѝ подражаваш...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Като танцьорка, ми се струва,
която дълго вече и опасно на едно краче стои
– все тъй ли ще стои?
– забравила е, ми се струва,
тя *другото* краче?
Напразно търсих
близначето тъй ценно
– туй другото краче –
в свещеното съседство
на прелестната ѝ одежда,
ветрилна, пърхаща, ефирна.
Да, вярвайте ми, ако щете,
приятелки чаровни:
тя го *изгуби*...
Ху! Ху! Ху! Ху! Ху!...
Изчезна то,
завинаги изчезна,
туй другото краче!
О, жалко е за другото краче!
Къде ли то забравено тъжи,
самотното краче?
В страх може би пред някой
разсърден русокъдрев страшен лъв?
Или изгризано, оглозгано е вече! –

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Уви, ужасно е! Оглозгано! Селá!
Със мене не плачете,
сърца тъй нежни!
Недейте да скърбите,
сърца на фурми, млечна гръд
и на сладник сърца! –
Зулейка, мъж бъди! Кураж! Кураж!
Недей да плачеш, бледна Дуду!
– Или е нужен може би
сърдечен лек,
укрепващ лек?
Благоуханна мъдрост?
Тържествена разтуха?...

Ха!
Нагоре ти, достойнство!
Надувай, все надувай
меха на добродетелта!
Ха!
Да заревем отново,
да заревем морално,
като морален лъв да заревем
пред дъщерите на пустинята!
– Че добродетелният вой,
девойки дивни,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

е по-могъщ от всяка жар
и знойна жад на европеец!
Стоя си като европеец тук,
не мога иначе, да ми помага Бог!
Амин!

Пустинята расте: тежко на този,
който в себе си таи пустини!
Скалите се трошат, пустинята поглъща и погубва,
чудовищната смърт се вира нажежена
и гълта – нейният живот е да поглъща...
*Човече, не забравяй знойната наслада,
ти си скалата и пустинята, ти си смъртта...*

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

ПОСЛЕДНА ВОЛЯ

Тъй да се умира,
както го видях да мре – приятел,
дивно мълния и взор
хвърлил в тъмната ми младост.
Закачлив, вгълбен,
в битката танцър –

сред бойци най-весел,
а сред победители най-тъжен;
горд над ориста застанал,
твърд, премислящ, съзерцаващ;
тръпне, *че* е победил,
и ликува, *че умиращ* победи...

При смъртта си заповядва
– заповядва той да се унищожава...

Тъй да се умира,
както го видях да мре:
побеждаващ и *унищожаващ*...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

СРЕД ХИЩНИ ПТИЦИ

Тук който смее да се спусне,
във миг го бездната поглъща!
– Но, Заратустра, ти
все още бездната обичаш,
като *елата*? –

която коренѝ, където
скалата в ужас гледа
към дълбината;
която колебае се пред бездни,
където всичко
сред нетърпение на трясък див
и бликащи потоци иска
да страда търпеливо, твърдо, тихо,
самотно...

Самотно!
Кой още смее
тук гост да бъде,
твой гост да бъде?...
Граблива птица – може би, –
която се овесва

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

злорадо за косата
на твърдия страдалец
със бесен кикот,
на хищна птица кикот...

Защо тъй твърдо?
– жестоко тя се гаври:
криле са нужни на човек,
щом бездната обича...
Човек не трябва да зависи
от нищо като теб! –

О, Заратустра,
ти, най-жестоки Нимрод,
ловец на Бога нявга,
капан за всяка добродетел,
стрела на злото!
Сега –
от тебе уловена,
ужасната ти жертва
за теб е закрепена...
Сега –
със теб,
в познанието двама,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

сред сто огледала,
измамни,
сред спомени стотици,
съмнителни,
от всяка рана уморен,
от всеки студ премръзнал,
във собствени въжета удушен,
ти, *себепознавачо*,
ти, *себепознавачо*!

Сега е болен,
от змийската отрова болен;
един затворник,
под власт на участ зла:
работещ,
приведен в собствената шахта,
във тебе издълбана,
безпомощен,
вдървен,
един мъртвец –
от бремето затрупан,
на себе си оставен,
един *мъдрец*
и себепознавач!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Мъдрецът Заратустра!...

Най-тежко бреме ти потърси:
тогава себе си откри,
от себе си не се освободи...
Спотайва се и дебне
един – той вече не е прав!
Изправяш ме със своя гроб,
изправящ дух!...

А нявга толкоз смел,
върху кокилите на смелостта си,
отшелник някога без Бог,
със Дявола отшелници двамина,
принц величав на всяка дързост!...

Сега –
под две небитиета
превит,
знак въпросителен,
загадка уморена,
загадка за *грабливи* птици...

– Те вече ще те „разрешат“,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

за твоята „развръзка“ те са гладни,
кръжат край тебе, тяхната загадка,
край теб, обесения, пърхат!...

О, Заратустра!

Ти, *себепознавачо*,
ти, *себепознавачо*!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

ОГНЕНИЯТ ЗНАК

Тук, в морето, дето островът израсна,
жертвеник внезапно се въззе,
тук, под черното небе, запалва
Заратустра своя буен огън –
огнен знак за заблуден моряк
и за имащите отговор загадка...

Този пламък с бялосив корем –
гъвкава змия – нетърпеливо се изправя,
в ледни далнини се вие в знойна жажда,
шия вие все към висини по-чисти:
този знак пред себе си издигнах.

Моята душа е този пламък:
ненаситно към далечините нови
тихийт ѝ плам пламти нагоре.
Заратустра звяр, човек защо остави?
И земите сигурни защо напусна?

Шест самотности познава вече той –
но морето го не удовлетвори.
Островът отстави го да се възкачва,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

върху планината пламък стана той.
Хвърля той за *седма* самота,
търсец, въдица над своята глава.

Заблуден моряк! Останки от звезда!
Бъден океан и неоткрити небеса!
Въдицата хвърлям аз за всяка самота!
Дайте отговор на пламъка нетърпелив
и за мен, рибаря на високи планини,
намерете *седмата* последна самота!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

СЛЪНЦЕТО ЗАЛЯЗВА

1

Недей жадува още дълго,
попарено сърце!
Във въздух обещание се носи,
от непознати устни ме облъхва
– огромната прохлада приближава...

Над мен е жаркото ми слънце – пладне;
че идвате, ви поздравявам,
внезапни ветрове и духове,
следобедни, прохладни!

Приижда въздух, чужд и чист.
Не ме ли гледа крадешком,
сърдито и със съблазняващ взор
нощта?...
Сърце безстрашно, твърдо остани!
Не питай ти: защо?

ФРИДРИХ НИЦШЕ

2

Ден на живота мой!
Залязва слънцето сега.
И приливът е позлатен!
Скалата диша топло:
дали сънува щастието върху нея
съня си обеден сега?
В зелени светлинки
от бездната кафява
нагоре блика то.

Ден на живота мой!
Клониш към вечерта!
Догаря вече
полуугасналото ти око
и капят росните ти сълзи.
И вече бяга тихо
върху морето бяло
любовният ти пурпур,
блаженството ти колебливо и последно...

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

3

Ела, о, златна веселба!
Най-сладко, най-потайно
предвкусване на смърт!
– Прибързах ли по моя път?
Сега, когато морни са нозете,
ме стига твоят поглед
и *щастieto* ти ме стига!
Наоколо вълни, игра.
Каквото някога бе тежко,
потъна в синята забрава –
свободна ладията ми стои.
Път, буря – как забрави тя това!
Потънаха желаня, надежди,
душата и морето са спокойни!

Самотност *седма!*
Аз не усетих сигурност тъй сладка,
по-топъл слънчев взор.
– Ледът на моя връх не тлее ли все още?
Сребриста, лека, като риба,
отплава ладията ми сега...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

ВОПЛИТЕ НА АРИАДНА

Кой ще ме стрее, кой ме люби още?
Ръце горещи искам,
сърца от пламък искам!
Трепереща, простряна
като полумъртвец, комуто
нозете сгряват –
разтърсвана от непозната треска,
потръпваща пред остри ледени стрели,
от тебе гонена съм, мисъл!
Неназовима! Потресаваша! Потайна!
О, ти, задоблачен ловецо!
От мълнията ти сразена,
ти, присмехулен взор, от мрака гледащ!
Така лежа,
превий ме, прегъни ме мен,
терзаната от всички вечни мъки,
улучена от теб,
ловецо най-жесток,
от тебе, непознати – *Боже!*...

Забивай по-дълбоко!

Забивай пак!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Срази, сломи сърцето!
Защо ме мъчиш само
със тъпозъбите стрели!
Какво *ме* гледаш още,
на скръб човешка ненаситен,
със поглед мълниен, злорад на Бог?
Не искаш да убиваш,
а мъчиш само, мъчиш?
Защо пък тъкмо мен,
злоради непознати Боже?

Ха-ха! Промъкваш се насам?
В такава полунощ?...
Що искаш?
Кажи!
Напираш ти и ме притискаш,
ха, вече си тъй близо!
Ти чуваш моя дъх,
сърцето ми подслушваш,
ревнивец! –

Защо ревнуваш?
Назад! Махни се!
Защо е тая стълба?

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Ти искаш вътре,
в сърцето ми да влезеш,
в потайните ми мисли
желаеш да навлезеш?
Безсрамник! Непознат! Крадец!
Що искаш да откраднеш?
Що искаш да подслушаш?
Що искаш да изтръгнеш,
мъчителю?
Ти – Бог-палач!
Или пък като куче
в нозете ти да лазя?
Възторгнато и всеотдайно
пред теб опашка да въртя от обич?

Напразно! Още ти боди
с жестокото си жилило!
Не куче – дивеч съм за теб,
ловецо най-свиреп!
Най-горда твоя пленница,
задоблачен разбойник...

Кажки накрая!
Ти, зад светкавици прикрит! Незнаен!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Кажи, грабителю, от *мен* какво желаеш?...
Що? Откуп?
Що искаш ти за откуп?
Поискай много – гордостта ме тъй съветва!
Бъди и кратък –
тъй другата ми гордост ме съветва!

Ха-ха!
Желаеш *мен*?
– мен цяла?

Ха-ха!
И мъчиш ме, глумец,
разкъсваш гордостта ми?

Любов ми дай – кой ще ме сгрее?
Кой още ме обича?
Ръце горещи искам,
сърца от пламък искам
аз, най-самотната,

която лед, ах, седмократен лед
да се стопи от мъка учи
дори по врагове.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

Дай, да, отдай,
най-люти враже,
ти *себе си* на мен!...

Изчезна!
Дори и той избяга,
другар единствен,
врагът голям,
незнайният за мен,
палачът Бог!

Не!
Върни се!
С мъченията твои!
Сълзите ми в поток поройно
към теб текат
и сетният ми плам в сърцето
към *теб* нагоре лумва!
Върни се,
мой непознати Боже! Моя болка!
Ти, мое щастие последно!...

*(Мълния. Дионис се появява в
смарагдова красота.)*

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

ДИОНИС

Бъди разумна, Ариадна!...

Ти имаш мънички уши, ти имаш моите уши –
натикай тази мъдрост в тях:

Не трябва ли да се намрази първо,
щом после трябва да се люби?...

Аз съм твоят лабиринт...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

СЛАВА И ВЕЧНОСТ

1

Седиш тъй дълго вече
върху несретата си ти?
Внимавай! Ти ми мътиш
яйце,
чудовищно яйце
на дългата ти мъка!

Що дебне Заратустра край върха?

Недоверчив и с гнойни язви, смръщен,
един човек нащрек –
но ненадейно – ярък гръм,
ужасен удар
от бездната нагоре:
– недрата
на планината се разтърсват...

Където мълния, омраза
в едно се сливат,
в *проклятие* – сега

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

гневът на Заратустра се излива
на планината, буреносен облак
по пътя си той влачи.

Да се покрие онзи, който има
завивка!
Изнежени, в леглото!
През свода прокълтява гръм!
Греди, стени тресат се,
зловещи мълнии проблясват
и сярножълти истини –
проклина Заратустра...

2

Монетата, с която
светът заплаща, славата,
я хващам с ръкавица,
зад мен с погнуся я захвърлям.

Кой иска да плати?
Продажните...
Ръце *продажните* протягат
към празната световна слава!

ФРИДРИХ НИЦШЕ

– Желаете да я купя?
За продаден е, но дайте
добра пара,
звонни със пълната кесия!
– Укрепвахте я така,
укрепвахте добродетелта ѝ...

Те добродетелни са всички!
Така се съгласуват добродетел, слава.
Откакто тоя свят светува,
брътвежите на добродетелта
заплаща той с брътвежите на слава –
от този шум светът живее...

Пред всяка добродетел
желая да съм отговорен,
да казваме открито всеки дълг!
Пред всеки шум на слава
амбицията моя
за червеите става,
така ми се приисква –
на *най-презряното* да бъде.

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Монетата, с която
светът заплаща, славата,
я хващам с ръкавица,
зад мен с погнуса я захвърлям.

3

Тихо!
За най-достойното – а аз го *виждам!* –
не се говори,
или пък се говори,
но, възхитена моя мъдрост, най-достойно!
Нагоре гледам –
блести море от светлина:
– О, нощ, безмълвност, мъртвотихо шумолене.
Аз виждам знака –
от най-далечна далнина
съзвездие искри,
към мен се спуска бавно...

ФРИДРИХ НИЦШЕ

4

Звезда на битието висша!
Творба възвишена и вечна!
Към мен се приближаваш *ти*?
Каквото никой не е виждал,
безмълвната ти красота,
от моя взор не бяга?

Щит на необходимостта!
Творба възвишена и вечна!
– Ти знаеш:
каквото всички мразят,
каквото любя сам, е туй,
че ти си *вечна*!
Че си *необходимост*!

До теб, необходимост, любовта ми
единствено и вечно пламенеет!
Щит на необходимостта!
Творба възвишена и вечна!
– Желание не те достига,
не може *Не* да те петни,
на битието вечно *Да*,
о, твоето *Да* съм аз навеки,
защото те обичам, Вечност!

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

ЗА БЕДНОСТТА НА НАЙ-БОГАТИТЕ

Години десет отлетяха –
не ме достигна нито капка,
ни влажен повей, ни роса на любовта
– земя *ужасно суха*...

Сега аз моля мъдростта си
при тази суша да не се скъпи:
да рукне, своята роса да рони,
да бъде дъжд над жълтата пустиня!

На облаците някога аз заповядах
от планината ми да се оттеглят –
„Желая светлина!“ – изрекох нявга.
Днес каня ги да дойдат:
със вимето си мрак край мен сторете!

– Аз искам да ви издоя,
на висините крави!
И млечнотопла мъдрост, сладостна роса
на любовта да лея над земята.

Махнете се от мене, истини,
които взирате се мрачно!
На планината си не искам аз да виждам

ФРИДРИХ НИЦШЕ

сурови и нетърпеливи истини.
Наблизо истината днес
усмихната ме поздравява,
от слънце подсладена, със загар любовен –
узряла истина ще скъсам от дървото.

Ръката си протягам
към зла измама на случайността,
случайността аз мъдро
като дете да вода и да надхитря.
Да бъда искам днес гостоприемен
към не добре дошлите,
към ориста не ща да съм бодлив
– че Заратустра не е таралеж.

Душата ми с език
облизала е вече всяко
добро и лошо нещо,
потопяла се е във всяка дълбина.
Но винаги тя като корк
изплувала е на повърхността
и е трептяла като масло над море кафяво:
затуй щастливец ме зоват.

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

Кои са ми баща и майка?
На изобилието принцът
не ми ли е баща,
а майка – тихата усмивка?
Не сътвори ли брачният съюз
мен, звяр потаен,
мен, недоброжелателен към светлината, мен,
прахосника на всяка мъдрост, Заратустра?

И болен днес от нежност,
лъх росен,
седи и чака Заратустра,
на планината си той чака –
в мъзгата
роди се сладко, кипна,
под своя връх,
под своя глетчер,
честит и морен,
творец на седмия си ден.

– Тихо!

Над мене облакоподобно
се носи истина една –
улучва ме с невидим гръм.

ФРИДРИХ НИЦШЕ

По ширни стъпала се качва
към мене щастието нейно:
любима истина, ела!

– Тихо!

Това е истината *моя*! –
От колебливите очи,
от всички страхове
ме срещна взорът ѝ, мил, зъл, взор на момиче.
На щастието мое дъното достигна,
достигна *ме* – какво откри?
Змей дебне пурпурно
от бездната на женския ѝ поглед.

– Но тихо! Истината ми *говори*! –

Тежко ти, Заратустра!
Изглеждаш ти като човек,
погълнал злато:
стомаха ти те ще разпорят!...

Така богат си
ти, погубителю!
Пораждаш твърде много завист

ДИОНИСИЕВИ ДИТИРАМБИ

и твърде много бедност..
А светлината ти над мене хвърля сянка –
аз зъзна: път стори ти, богаташо,
на слънцето си, Заратустра, път стори!...

Желаяш да даряваш
и да отнемаш изобилието свое,
ала най-изобилен сам си ти!
Бъди разумен, богаташо!
Раздай се първо ти, о, Заратустра!

Години десет отлетяха –
ни капка ли не те достигна?
Ни влажен повей, ни роса на любовта?
Но кой ли *трябва* да те люби,
теб, пребогати?
Поражда суша щастието ти навред,
убива любовта
– земя *ужасно суха*...

Не ти е вече никой благодарен.
Но ти благодариш на всеки, който
от тебе взима:
по туй те разпознавам,

ФРИДРИХ НИЦШЕ

теб, пребогати,
най-беден сред богати!

Принасяш себе си във жертва,
от изобилието си сам страдаш –
ти себе си раздаваш,
не се щадиш, не се обичаш:
души те непрестанно мъка,
на *пълните* хамбари мъка
и на сърцата *пълни* мъка –

ала не ти е вече никой благодарен.

По-беден трябва да си ти,
незнаещи мъдрецо!
Обичан искаш да си ти!
Човекът само мъчениците обича,
на гладните предлага любовта си:
раздай се първо ти, о, Заратустра!

– Аз съм истината твоя...

ВЕНЕЦИЯ

ВЕНЕЦИЯ

Неотдавна в нощ кафява
аз стоях на моста сам.
Над повърхността трептяща
нежно песен се разля
и омайно зазвънтя.
Звуци, светлини, гондоли
шеметно изплуваха от мрака...

А душата моя – лира,
в миг докосната – запя си,
тръпнеща в блажен екстаз,
тайнствено гондолиерска песен.
– Ала чуха ли я други?...

1888

Фридрих Ницше – живот в дати

- 1844 На 15 октомври Фридрих Вилхелм Ницше се ражда в Рьокен при Лютцен, Саксония, като първо дете на пастора Карл Лудвиг Ницше и съпругата му Франциска, род. Йолер.
- 1850 След смъртта на баща му (1949) семейството му се мести в Наумбург.
- 1858 Ученик в гимназията в Шулпфорта (1858–1964), където получава солидна подготовка в областта на литературата, най-вече древногръцката и римската класика. Пише първите си стихотворения и музикални произведения.
- 1864 Следва теология и класическа филология в Бонския университет.
- 1865 Продължава следването си в Лайпциг, където се занимава с философията на Артур Шопенхауер.
- 1867 Ницше се записва за едногодишна доброволна служба в пруско артилерийско подразделение, но преживява тежък инцидент и напуска армията. Връща се към университетското си образование.
- 1868 Лично запознанство с Рихард Вагнер в дома на лайпцигския професор Херман Брокхаус, женен за сестрата на Вагнер.
- 1969 Поради изключителното си дарование той получава предложение да стане извънреден професор по класическа филология в Базел. Тогава Ницше е едва 24 годишен, нито е завършил доктората си, нито е получил учителски сертификат.
- 1870 Взема участие в немско-френската война като болногледач доброволец. Поради тежко заболяване е принуден да се завърне в Базел.
- 1872 Когато неговата голяма творба „Раждането на трагедията от духа на музиката“ получава напълно неодобрителен отзвук, Ницше се обръща изцяло към философията. През май Вагнер и Ницше присъстват на основополагането на Байройтския театър. По това време Ницше пише зрелите си музикални творби

- „Отзвук от една Нова година“ и „Медитация Манфред“ по едноименната поема на Лорд Байрон. В „Есе homo“ Ницше пише: „Дълбоко свързан съм с Байроновия Манфред. Открих в себе си всички тези бездни...“ Музиката му помага да преодолява тези душевни бездни. Той пише на Ханс фон Бюлов, че чрез нея става господар на настроение, което, остане ли неумиротворено, би било много по-зловредно.
- 1873 – 76 Излиза от печат четиритомното културнокритично изследване „Несвоевременни размишления“. Поради заболяването си той е отстранен временно от Базелския университет.
- 1876 Ницше е дълбоко разочарован от Байройтския фестивал, където баналността на представленията и низостта на публиката го отблъскват. С двутомната творба „Човешко, твърде човешко. Една книга за свободни духове“ той скъсва отношенията си с Вагнер.
- 1878 – 82 Поради увеличаващото се главоболие и намаляване на зрението му той преустановява преподавателската си дейност в Базелския университет и се изолира от своите приятели. Мести се във Венеция, после в Ница, Сицилия и Силс-Мария.
- 1885 Пише четвърта част на „Тъй рече Заратустра“. По същото време възникват и поемите „Дионисиеви дитирамби“.
- 1886 „Утринна зря“, „Веселата наука“, „Тъй рече Заратустра“. Ницше вече взема големи дози опиум, но все още има проблеми със съня. През 1883 г., по време на престоя си в Ница, той сам си предписва хлоралхидрат.
- 1888 В „Отвъд доброто и злото“ Ницше се разграничава критически от традиционните юдейско-християнски ценности.
- 1889 Работи над „Антихрист“. Състоянието му се влошава. Изживява тежък психически срив. Живее в Йена и Наумбург под грижите на майка си. Излиза последната му книга „Залезът на кумирите или как се философства с чук в ръка“.
- 1894 Сестра му изучава трудовете на Ницше, поема контрол над тях и тяхното издаване. Основава Архива на Ницше.
- 1897 Умира майката на Ницше. Сестра му го взима при себе си във Ваймар. Тя наема Рудолф Щайнер да ѝ помогне да разбере философията на брат си. Щайнер се отказва след няколко месеца, като заявява, че е невъзможно да я научи на нещо по философия. Много от късните съчинения на Ницше са редактирани и издавани от сестрата на Ницше след смъртта му. Тя ги преработва по свой вкус и вкарва редица национал-социалистически текстове в тях.
- 1900 На 25 август във Ваймар Фридрих Ницше умира в пълно упомопращение.

„Прометей на нашите дни –
окован във веригите на своята собствена мисъл, –
той прекара дните на своята мъка и радост
в очакване да го сполети гръм от небесата.
От високата скала на своето усамотение
той впи поглед в хода на оная върволица от събития,
която ние наричаме история на човечеството,
жаден да проникне в смисъла ѝ,
да схване нейната цел.“

Пенчо Славейков,
„Немски поети“

„Ницше е бил роден да „изстрада битието“.
Неговият гений почива
в търсене и намиране на утешителни основи.
Той обаче дълбоко изстрадва мислите на своето обкръжение.
Изнамира за това страдание великолепните тонове
на своя „Заратустра“. Става поет на новия светоглед.
Химните за „свръхчовека“ са личният, постичен отговор
на въпросите и познанието на новата естествена наука.
За бъдещето той няма да остане
като оригинален философ,
няма да бъде основател на религия или пророк;
за бъдещето той ще е един мъченик на познанието,
който изнамира в поезията слова,
за да опише какво е изстрадал.“

Рудолф Шайнер,
„Фридрих Ницше, борец срещу своето време“